

การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันโดย IMD ปี 2564 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคนยังเป็นปัจจัยฉุดรั้งในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่สะท้อนปัญหาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

รายงานผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของเขตเศรษฐกิจทั่วโลก โดยสถาบันการพัฒนานานาชาติ (International Institute for Management Development : IMD) ประจำปี 2564 พบว่าประเทศไทยถูกจัดอันดับอยู่ในอันดับที่ 28 จาก 64 เขตเศรษฐกิจทั่วโลก ปรับตัวดีขึ้น 1 อันดับ จากปี 2563 และอยู่ในอันดับที่ 3 ของกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสามารถในการแข่งขันในมิติต่าง ๆ พบว่า ในมิติด้านโครงสร้างพื้นฐานประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 43 ซึ่งองค์ประกอบย่อยที่เป็นตัวฉุดรั้งในมิตินี้ได้แก่ ด้านการศึกษาอยู่ในอันดับที่ 56 โดยยังไม่สามารถเพิ่มขีดความสามารถได้ตั้งแต่ปี 2559

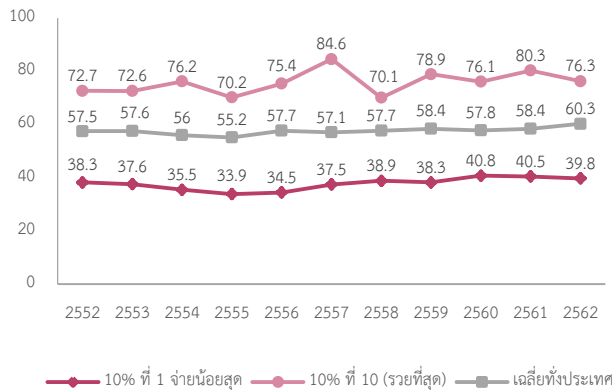
แผนภาพ 22 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของเขตเศรษฐกิจทั่วโลก ประจำปี 2564

ที่มา: International Institute for Management Development (IMD)

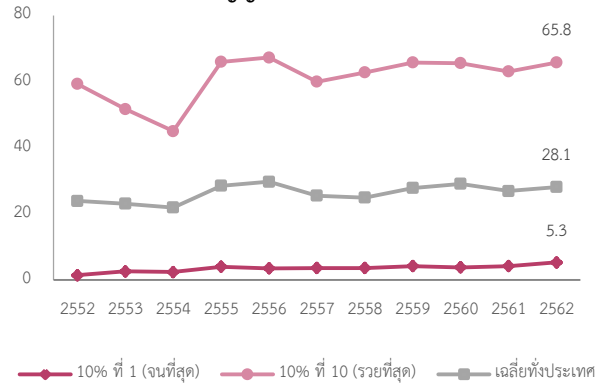
องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาสะท้อนปัญหาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยตัวชี้วัดย่อยที่สะท้อน**เชิงปริมาณ** พบว่า งบประมาณด้านการศึกษาที่เป็นงบประมาณรายจ่ายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 59 ในปี 2564 ลดลงจากปี 2559 ไทยอยู่ในอันดับที่ 43 จาก 61 ประเทศ รวมทั้งอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ซึ่งภาพรวมของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 61 จาก 64 ประเทศ แสดงให้เห็นว่าประเทศอื่นมีการพัฒนาที่ดีกว่าไทย นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาอัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในอันดับที่ 60 ขณะที่**เชิงคุณภาพ** พบว่า เมื่อเทียบกับต่างประเทศ การประเมินคุณภาพการศึกษาด้วย PISA ไทยถูกจัดอันดับไว้ที่ 50 เช่นเดียวกันกับทักษะภาษาอังกฤษ และการไม่รู้หนังสือ ยังรั้งท้ายในอันดับที่ 58 และ 57 ตามลำดับ

แผนภาพ 23 อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (รวม ปวช.)

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.

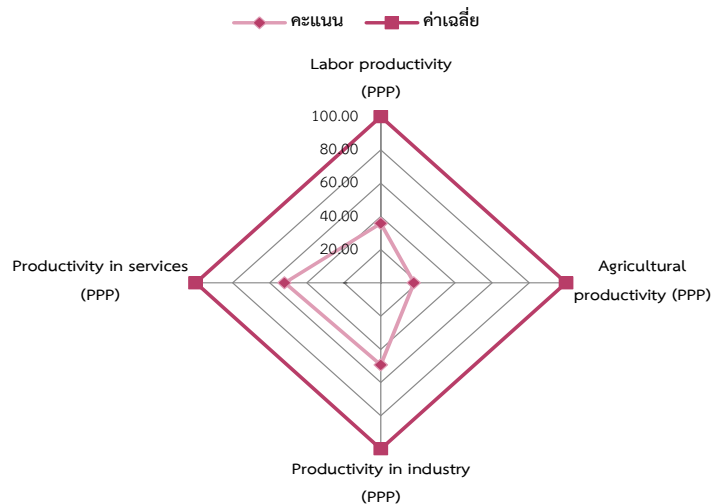
แผนภาพ 24 อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.)

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.

นอกจากปัญหาการศึกษาที่ฉุดรั้งขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความสามารถทางการแข่งขันในด้านอื่น เนื่องจากการศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคคล โดยเฉพาะผลิตภาพแรงงาน ซึ่งในปี 2564 ไทยได้รับการจัดอันดับอยู่ในอันดับที่ 56 รวมถึงผลิตภาพอื่นในแต่ละสาขาเศรษฐกิจด้วย โดยผลิตภาพภาคการเกษตรอยู่ในอันดับที่ 58 ผลิตภาพภาคอุตสาหกรรมอยู่ในอันดับที่ 54 และผลิตภาพภาคบริการอยู่ในอันดับที่ 53 ซึ่งจากบทความ “The Returns to Education Links Between Education, Economic Growth and Social Outcomes” ของ OECD (2016) ระบุว่า การศึกษาเป็นปัจจัยเชื่อมโยงทางบวกที่ส่งผลต่อผลิตภาพ (Productivity) โดยแรงงานที่มีระดับการศึกษาดีก็จะมีผลิตภาพมากกว่า และอาจส่งผลถึงผลิตภาพของเพื่อนร่วมงานอีกด้วย นอกจากนี้ จากรายงานบทวิเคราะห์ “จุดเปลี่ยนการส่งออก เมื่อโลกเริ่มไม่สนใจไทยอีกต่อไป” KKP Research โดยเกียรตินาคินภัทรระบุว่า การที่ค่าแรงที่เพิ่มขึ้น แต่แรงงานไทยยังไม่ถูกพัฒนาไปเป็นแรงงานมีฝีมือ ถือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยที่ทำให้ต่างชาติไม่เข้ามาลงทุนในประเทศ และมีข้อเสนอให้เร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแรงงานให้มีทักษะสอดคล้องกับโลกยุคใหม่

แผนภาพ 25 ความสามารถในการแข่งขันของไทย ด้านผลิตภาพแรงงาน ปี 2564

ที่มา: International Institute for Management Development (IMD)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาปัจจัยที่จะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้คนไทยมีการพัฒนาทักษะให้ทันกับโลกยุคใหม่คือการมีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ต่อประชากร และจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในอันดับที่ 59 และ 53 ตามลำดับ ซึ่งจากการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า การไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตของครัวเรือนไทยมีสาเหตุมาจากการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นถึงร้อยละ 54.4 รองลงมาเป็นการไม่มีความรู้/ทักษะในการใช้ร้อยละ 28.9 ส่วนการไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ ค่าบริการแพง ค่าอุปกรณ์แพง และ อื่น ๆ อยู่ที่ร้อยละ 6.5 4.9 2.7 และ 2.6 ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อสอบถามความต้องการช่วยเหลือจากรัฐ พบว่า ประชาชนมีความต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านค่าบริการอินเทอร์เน็ตและค่าโทรศัพท์มือถือให้มีราคาที่ถูกลง คิดเป็นร้อยละ 51.1 และ 22.0 และมีบริการ Free WIFI ในที่สาธารณะ ร้อยละ 16.1 ขณะเดียวกันพบว่า ทักษะทางดิจิทัลและเทคโนโลยีอยู่ในอันดับที่ 42 ซึ่งจากงานวิจัยของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์พบว่า ครัวเรือนไทยร้อยละ 18 มีทักษะความรู้ด้านดิจิทัลที่ต่ำ (Digital Illiterate) ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้แรงงานเป็นหลัก⁹

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หากต้องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การเร่งพัฒนาคุณภาพคนเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับสูง ซึ่งต้องพัฒนาควบคู่กันไปทั้งด้านการศึกษา และการยกระดับคุณภาพของแรงงานให้ดีขึ้นด้วยการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคคลมากขึ้น รวมถึงการปลูกฝังทัศนคติแนวคิดที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (Growth Mindset) ขณะที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการสร้างกลไกให้เกิดการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยให้คนทุกกลุ่มสามารถพัฒนาทักษะของตนได้ง่ายขึ้น การมีข้อมูลและกำหนดทิศทางพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความถนัด และความต้องการของประเทศในอนาคต

⁹ สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2564, วิจัยเรื่อง “ระบบเศรษฐกิจดิจิทัลกับความพร้อมของครัวเรือนไทยผ่านการศึกษา Digital literacy”